

практичної конференції (Хмельницький, 2 березня 2018 року).
Хмельницький: видавництво НАДПСУ, 2018. 580 с. С. 32-36.

2. Кримінальний кодекс України. Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. Дата звернення
(02.02.2021).

ЩОДО ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ВАКЦИНАЦІЇ

Зима О. Т.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Епідемія COVID-19 поставила перед усім світом проблему яка потребує термінового спільного вирішення. Один з способів такого вирішення є вакцинація. Ми у виступі зупинимось на її соціально-правовому аспекті. Тут легко виділяються два полюси:

- проблема прав людини;
- проблема державного примусу.

Щодо прав людини, то концептуальними і непорушними є зафіксовані у Загальній декларації прав людини і громадянина права на свободу і особисту недоторканість (ст. 3), на захист від втручання в особисте життя (ст. 12), на свободу переконання та його висловлювання (ст. 19). Усі ці права відтворені в Конституції України, а їх галузевим синтезом є право на інформовану згоду, зафіксоване у ст. 43 Основ законодавства України про охорону здоров'я та у ст. 284 Цивільного Кодексу України. Його сенс полягає в тому, що кожен має право самостійно приймати рішення про застосування або незастосування по відношенню до себе тих чи інших прийомів та способів лікування. Воно з одного боку має спиратись на повну та об'єктивну інформації про стан здоров'я, пропонувані заходи медичного втручання та наслідки їх здійснення, а з іншого – на повну свободу та незалежність особи у прийнятті рішення. Це право не є оригінальним, а радше повторює ідею, висловлену у цілій низці міжнародних документів: Європейській хартії прав пацієнтів, Лісабонській декларації щодо прав пацієнта Всесвітньої медичної асоціації, тощо.

Очевидно, що право на інформовану згоду має використовуватись і при прийнятті особою рішення щодо доцільності (недоцільності) вакцинації. Право на відмову від лікування, незалежно від наслідків

такої відмови, неодноразово підтверджено рішеннями ЄСПЛ. Крім того, слід зважати, що відмова окремої людини від вакцинації не становить істотної проблеми і не повинна привертати значної уваги. Більше того. Інформацію про відмову від вакцинації можна розцінити як персональні дані, розповсюдження яких без згоди особи є правопорушенням.

Таким чином вакцинація є методом медичного втручання який може бути правомірно застосований до особи лише з її добровільної згоди

Складніше з проблемою № 2. Почнемо з того, що саме у критичній ситуації слід реалізувати концепцію глобального адміністративного права. Професори Кінгсбурі та Доналдсон підкреслюють, що його специфіка полягає в тому, що на цьому праві ґрунтується адміністрування яке здійснюється в рамках того, що можна назвати глобальним адміністративним простором, існування якого сприяє розмиванню національного та міжнародного, публічного та приватного вимірів [1]. Однак ВООЗ не впоралась з роллю глобального адміністратора і виявилась неготовою до протидії епідемії COVID-19. Кожна з держав була змушена протистояти захворюванню самотужки. Протиєпідемічні заходи досить складні та витратні, причому їх результат тяжко прогнозувати. Крім того у значного поширення у світі набув активний рух проти прививок. Відтак для країн третього світу на заваді ефективної протидії вірусові стоїть економічна відсталість, неспроможність zorganizувати та профінансувати якісну вакцинацію. Для розвинених країн ця проблема не є актуальною. Тут більш важливо переконати все населення пройти вакцинацію добровільно.

Проголосивши принцип верховенства права та перейшовши до моделі держави відкритого доступу сучасні ринкові демократії істотно обмежили можливість використання примусу у публічному адмініструванні, адже тепер існує не лише консолідований контроль над насильством, а й спеціальна процедура його застосування [2, с. 143]. Як наслідок спонукати осіб до вакцинації проти їх волі тут надзвичайно складно. Крім того базова ідея безособовості, тобто рівності громадян незалежно від їх статусу, виключає можливість встановлення обмежень для осіб, які реалізуючи свої законні права відмовляються від медичного втручання.

Щодо України, то на наш погляд боротьба з епідемією COVID-19 загалом та вакцинація зокрема, за умови розумного та продуманого адміністрування процесу, може бути використана для консолідації суспільства і навіть надати окремі переваги державі у майбутньому. Насамперед це зумовлено тим, що епідемія «накрила» нас у момент переходу від традиційної моделі держави до моделі відкритого доступу, що дає змогу використати позитив як однієї так і іншої. Вітчизняна,

відстала та аграрно орієнтована, економіка виявилась більш стресостійкою у порівнянні з економіками більш розвинених країн. Брак фінансування призвів до затримки надходження вакцини в країну, що крім негативу дозволить проаналізувати досвід її використання у передових державах і таким чином уникнути самих очевидних загроз. Поетапне, поступове надходження вакцини дає змогу з одного боку уникнути гострого протистояння з особами, що не бажають вакцинуватись, а з іншого схилити частину з них, а також і осіб які вагаються, до вакцинації.

Однак нагадаємо, що позитивний ефект вакцинації можливий лише за умови її продуманого та зваженого адміністрування. Плануючи його слід виходити з того що вплив на суспільство має здійснюватися по основних чотирьох каналах, які Мойсес Наїм називає сила, кодекс (правило), реклама та винагорода [3, с. 51-54].

Домінуючу роль відіграватиме соціальна реклама. Це один з самих ефективних проявів такого методу публічного адміністрування як переконання. Нагадаю, що здійснення реклами у сфері охорони здоров'я віднесено до повноважень МОЗ України, тобто є не лише її правом, а й обов'язком. Нині ж така реклама майже відсутня. Ви не побачите її на вулицях міст, на транспорті, в інтернеті. Ті місця де її можна знайти (державні та комунальні установи, їх сайти, окремі телеканали) забезпечують інформування лише незначної частини суспільства.

Щодо винагород, то доцільними видаються непрямі заходи заохочення на кшталт мінімального державного страхування ризику захворювання або ж окремих пільг та переваг, які гарантуються донору.

Щодо правил, то необхідно установити чіткій порядок вакцинавання та відмови від вакцинавання, обліку осіб що пройшли вакцинацію чи відмовились від неї, збору та обробки інформації про їх стан. Адміністрування цієї діяльності доречно покласти на НСЗУ. Впорядкування вакцинації дасть не лише позитивні організаційні наслідки, а й істотно підвищить довіру до самого процесу.

Застосування сили (примусу) має бути вкрай м'яким і доцільне лише в поєднанні з згаданими правилами. Тобто можливе запровадження відповідальності за порушення правил вакцинації чи правил відмови від неї, однак в жодному разі неприпустимий примус до вакцинації, чи встановлення відповідальності або дискримінаційних обмежень щодо осіб які відмовились від вакцинації у визначеному порядку.

Література:

1. Kingsbury B., Donaldson M. Global Administrative Law. Oxford Public International Law. Oxford University Press. 2015. URL: <http://opil.ouplaw.com> (дата звертання: 25.02.2021).

2. Норт Дуглас Насильство та суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії. – К., Наш формат, 2017. – 352 с.

3. Мойсес Наїм Занепад влади: Від владних кабінетів до полів битви й церков, а потім і до держави, або чому сьогодні бути при владі означає зовсім інше, ніж колись. – К: Форс Україна, 2018. – 448 с.